

2. Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsi. URL: <https://www.coe.int/az/web/compass/the-universal-declaration-of-human-rights-full-version-> (дата звернення: 01.12.2025)
3. Qaçqınların statusu haqqında. Konvensiya. URL: https://migration.gov.az/content/pdf/5acb13dbbab6c_Qaçqınların%20statusu%20haqqında%20konvensiya.pdf

Шевченко Анастасія Сергіївна
здобувачка ступеня вищої освіти
бакалавра спеціальності
“Правоохоронна діяльність”
Навчально-наукового інституту
права та психології Національної
академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Тернавська Вікторія Миколаївна
доцент кафедри конституційного
права Навчально-наукового
інституту права та психології
Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук,
доцент

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Введення правового режиму воєнного стану Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 [2] створило безпрецедентну ситуацію в історії національного державотворення, поставивши Україну перед складним екзистенційним парадоксом. З метою захисту демократичних цінностей та державного суверенітету влада змушена тимчасово обмежувати фундаментальні свободи, що формує класичну правову колізію між публічним інтересом виживання держави та приватними правами особи. Як європейська держава, Україна навіть у найкритичніші моменти діє в межах міжнародного права, зокрема статті 15 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [3], чітко розмежовуючи права на абсолютні та відносні.

Аналіз статті 64 Конституції України [1] дозволяє стверджувати, що Основний Закон встановлює непорушні «червоні лінії», які держава не має права перетинати навіть під час найжорсткіших бойових дій. До категорії абсолютних прав, що не підлягають обмеженню за жодних обставин, належать заборона катувань (стаття 28), право на справедливий суд (стаття 55) та презумпція невинуватості (стаття 62) [1]. Цей фундамент правової системи залишається недоторканим, оскільки саме збереження людяності та

правосуддя відрізняє правову державу від ворога та запобігає поверненню до тоталітаризму.

Натомість сфера відносних прав в умовах війни зазнає суттєвої трансформації, де пріоритет публічної безпеки стає домінуючим. Найбільш дискусійним є обмеження свободи пересування, гарантованої статтею 33 Конституції України [1]. Заборона виїзду окремих категорій громадян та запровадження комендантської години є прямим втручанням у свободу особистості, проте в конституційному вимірі ці обмеження легітимізуються статтею 65 [1], яка визначає захист Вітчизни як обов'язок громадян. У цьому контексті індивідуальне бажання вільного переміщення поступається необхідності мобілізації ресурсів для відсічі збройній агресії.

Окремої уваги заслуговує баланс між інформаційною свободою та вимогами воєнної безпеки. Свобода слова, передбачена статтею 34 Конституції [1], в умовах війни природно обмежується вимогами операційної безпеки (OPSEC). Заборона фіксації переміщення військової техніки чи роботи ППО є вимушеною ціною за збереження життів, що демонструє перевагу права на життя над правом на інформацію в критичні моменти. Аналогічна логіка застосовується і до права власності (стаття 41) [1], яке може бути обмежене шляхом примусового відчуження майна для військових потреб на підставі статті 353 Цивільного кодексу України [4], що є необхідним інструментом мобілізації економіки.

Підсумовуючи, слід зазначити, що всі наявні обмеження прав і свобод людини в Україні носять виключно тимчасовий та вимушений характер, зумовлений зовнішньою агресією. Їхньою єдиною метою є збереження суверенітету України, що є необхідною передумовою для подальшого відновлення повноцінного демократичного життя та повернення до повного обсягу конституційних прав після перемоги.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022>.
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
4. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.